

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid
Osman Hulûsî-i Dârendevî

Divân-ı

Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî-i Dârendevî (k.s.)

Nasihat
Yayınları

Dîvân-ı
Hulûsî-i
Dârendevî

6. Baskı

Prof. Dr. Nihat Öztoprak - Prof. Dr. Sebahat Deniz,
Doç. Dr. Ömer Zülfe - Doç. Dr. Üzeyir Aslan

ISBN: 978-9944-5490-0-4

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı
Çamlıca Basım Yayın Un. Eđt. Sa. Tur. Jeo. İnş. San. Tic. A.Ş
Zaviye Mahallesi Hulusi Efendi Caddesi Hamidiye Çarşısı
No: 45 T (44700) Darende / MALATYA
Tel. : 0422 615 15 00 - 0422 615 28 95
Faks: 0422 615 28 79
www.hulusiefendivakfi.org.tr
www.nasihatyayinlari.com

Grafik Tasarım ve Mizanpaj

Grafitürk Medya Ltd. Şti.
www.grafiturmmedya.com.tr
Tel: 0312 287 86 66 - 0506 876 17 17

Baskı ve Cilt

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj San. Tic. Ltd. Şti.
Tel: 0312 341 30 50

Tezhib
Mamure Öz

Her Hakkı Mahfuzdur
Nisan - 2022

Es-Seyyid Osman Hulûsî-i Dârendevî (k.s.)

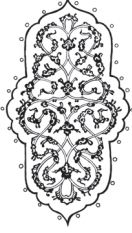
Divân-ı
Hulûsî-i Dârendevî

Yayına Hazırlayanlar

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ - Prof. Dr. Ali YILMAZ

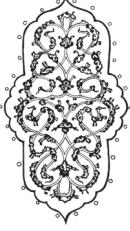
Nisan 2022

Ankara

İçindekiler

Takdim.....	IX
Önsöz.....	XV
Biyografi.....	XXI
Bibliyografya.....	XXX
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî.....	1
Gazeller.....	2
Mesneviler	321
Kıt'alar	339
Rûbâîler.....	351
Müfredler.....	385
Mısralar	437
Ekler	445
Alfabetik Fihrist.....	454
Sözlük.....	466

Takdim

Nazarî ve estetik esaslarını İslâm kültüründen alan “Dîvân Edebiyatı” asırlardır süren bir geleneğin en müstesna örneğidir. Ecdadımız asırlardır, bize sanat ve kültür yadigârları bırakmışlardır. Engin ruh hâlinin, hassas muhabbet duygusunun, ilmek ilmek dokunduğu Dîvân edebiyatı mahsûlleri, gizli hazineler olarak külçeler hâlinde kütüphanelerin raflarında değerinin takdir edilmesini beklemektedir.

Kendi kültür ve edebiyat geçmişini bilmeyen milletlerin, geleceğe ümitle bakması, yücelmesi, yükselmesi mümkün değildir.

Gönlündeki hazineleri hikmetli ve kafiyele sözler olarak mısralarla ifade eden, kağıda döken zengin ruhlar, saf ve berrak pınarlar gibi yüzyıllardır billur sular akıtmış, âb-ı hayat misali şiire can vermişlerdir.

Şair, gül yetiştiricisi gibidir. Güzel kokular saçan gül fidanlarını yetiştirmenin zorluğuyla, gönül âlemindeki şiir demetlerinin okuyucuya sunulması ihtimam gerektiren şeylerdir. Onun içindir ki, güzelliğe meftun olanlar, şiir kadar güle, gül kadar şiire değer vermişlerdir. Zaten şiirlere manevî zenginliği veren gül kokuları taşıması değil midir?

Maverâünnehir’den gönüllere akan bir nehir olan Dîvân edebiyatı, bugün hudutsuz bir deryadır. Bu deryanın derinliklerinde inci ve mercanlar saklıdır.

Edebiyatımız; şiirin her türlü motifinin işlenmiş olduğu bir güzel halıdır. Gönül saraylarını süsleyen bir gül dalıdır. İlâhî aşkın en coşkun bir

şekilde anlatıldığı, şairin ruh hâlidir, düşüncenin dilidir. Aşk duygusunun gazel mısralarındaki ifadesi, ideal güzelliğin çağlardan çağlara yankılanan sesidir. Güzeller güzeline yazılan en müstesna na'tların güftesi, en samimi dost meclislerinin gönül bestesidir. Şairin, bir olanın aşkıyla kaleme aldığı, tevhidi, münacatı, kasîdesi, ağlayan bir kalbin inlemesidir. Değişik tasvirlerle, öğüt veren beyitlerle ahlakî anlatımların destanlaşan mesnevisidir.

Gül bahçelerinde okuyucuyu gezdiren gazeller, aynı zamanda beyit beyit gül kokusunu sezdirirler. İnsan ruhunun ve sanatının ne derece yüksek hasletlere haiz olduğunu gazeller, güzellere gösterirler. Hayat ve varlığın mânasını mısra mısra anlatmaya çalışan rubailer, fikrî derinliğin ince sırlarını bizlere verirler.

Duaya kalkan ellerin, Mevlâ'yı zikreden gönüllerin zikri olan kasîdeler, övülmeye en layık olan Rabb'imize yalvarmanın, yakarmanın şairane şeklidir. Muhammedî muhabbetin yine şiir diliyle ifadesi ise, na't-ı şerifler olarak dîvânların övünç levhasıdır. Dost meclislerinde okunan ilahîler dillerden dillere gönüllerden gönüllere çağlayarak akan pınarların en hasıdır. Şiirin mayasıdır.

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.) mutasavvıf bir şâir olarak ilâhî muhabbeti, sanatı ve estetik zevkiyle meydana getirdiği "Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî" adlı bu eserinde yukarıda saydığımız güzelliklerin tamamını bir gül destesi olarak okuyucuya sunmaktadır. Onun bu gül bahçesine girenler, en güzel kokuları hissedip, en güzel gülleri gönül bağından dererler. Aşk yansıtan gül güzelliğindeki beyitlerin, mısraların verdiği okuma zevkiyle ilâhî vuslata yol bulur, manevî zevke ererler.

Edebî değer, ses ve ahenkle beraber, mânâ zenginliği ile elinizdeki eser; okuyanı ve dinleyeni lahûti âlemlere götüren bir seher yeli, bir sevda selidir. Çünkü Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.) bu şiirleri; ilhamın, aşkın, seher vaktinin, gülün, bülbülün sevdasını, sadâsını ruhunda hissederek ilâhî bir sırta, imanla, vecdle, hikmetle kaleme almıştır. Daha doğrusu her bir kelimeler, mısralar, beyitler, gazeller, ilahiler, koşmalar doğuşla yazılmış, ilham ile ilâhî kudretle kendisine yazdırılmıştır. Onun için okuyana da dinleyene de tesiri o nisbette etkindir.

Hulûsî Efendi Hazretleri'nin gönül iklimi, rahmet yüklü bulutlar gibi inci mercan misali şiir yüklüdür. İlâhî hazineden onun gönlüne ilham olan şiirler, sohbet ortamlarında, seher vaktinde veya hiç belli olmayan bir gecede, bir zaman diliminde aniden doğardı.

O, çoğu şiirlerini gece kağıt kalem bulamamışsa, o doğuş esnasında duvar üzerine kömürle yazmış, daha sonra kağıda çekmiş, deftere geçirmiştir. Gece yarısı kalkarak, evin odasının toprak duvarı üzerine yeni doğuşları, ilahileri yazdığını Hacı Validemiz bize çok defa sabahları anlatırdı. Bu doğuşlar, semaver çayının yudumlandığı sohbetlerde ilahi, gazel ve koşma formunda okunmuştur.

Bir sohbet esnasında bir gazeli okunurken, bir arkadaş;

Nice kez deldi tığ-ı çeşmi bağrım bilmedi kimse

Bu sîne nice bir sîne o matkab nice matkabdır

beyitinde ne kastettiklerini sorar. O da, "Nazardır." diye buyurur.

Tasavvufta mürşidin müridine şefkatle bakışı anlamına gelen nazar, ruhlara tesir eder onlara yeni bir şekil verir, gönüllerini feyzle doldurur, ruhlarını olgunlaştırır. Bu nazarın eğitici ve yetiştirici bir özelliği de vardır. Sufilerin sohbeti gibi nazarları da feyz kaynağıdır. Zira onların nazarı, ayn-ı nazar-ı Hakk'tır.

Hazret, 1981 yılında Ankara'da 34 gün tedavi görmüşlerdi. Yanında refakatçi kalan arkadaşına bir sabah: "Gece bir doğuş oldu. Bir Na't-ı Şerif yazdım. Rüyamda bir mücevherat yığınının başında duruyordum. Oradan bir parça alıp kime versem onda da inkişaf ediyor, bir mücevherat yığını oluşuyordu. Bu arada bu na'tı yazdım." diye buyurur.

Dürr-i şehvâr-ı risâletdir Muhammed Mustafâ

Tâc-ı Levlâk-i hilâfetdir Muhammed Mustafâ

diye başlayan na'tını o gece kaleme almıştır. Allah'a hamd ü senalar olsun, onun Muhammedî yolun bir yolcusu olarak uğradığı merhalelerde, kime sevgi, hoşgörü ve hizmet incilerinden bir parça vermişse, şimdi birer mücevherat yığını olarak karşımıza çıkıyor. Bu yolda bitmez bir sermaye bıraktığını herkes görüyor ve anlıyor.

Yine 1981 yılında Hulûsî Efendi Hazretleri bir sohbette buyurdular ki: “Bu gece bir doğuş oldu.” Duyan arkadaşlardan biri de; ‘Yazayım Efendim.” dedi. “Peki yaz.” diye buyurdular. Daha sonra söze devam ederek: “Bu ilahileri gece karanlıkta kaleme aldık. İki ayrı ilahi, fakat üstüste yazılmış.”

*Artık sılamıza bir dönüş oldu
Kimi yoldaş oldu kimi eş oldu
Üç beş günlük hayât cümle düş oldu
Günler tez tükendi yel gibi gitdi*

dörtlüğüyle başlayan koşmayı o zaman kendilerinden dinlemiştik.

1984 yılında bir kış günüydü. Efendi Hazretleri sohbet esnasında şöyle buyurdu: “Bu gece elektrikler kesilmişti, biz de bir doğuş oldu onu yazdık:

*O yâr mihmânımız oldu
Gelin dostlar bize gelin
Gönlümüz şevk ile doldu
Gelin dostlar bize gelin

Ufkumuzdan güneş doğdu
Nefsin karanlığın boğdu
Hidâyet Hâdî'den oldu
Gelin dostlar bize gelin

Seyyid Hulûsî namımız
Sabah oldu akşamımız
Bu gün kutlu bayramımız
Gelin dostlar bize gelin*

Birkaç ay sonra arkadaşlar yine ziyarete gelmişlerdi, kendi odasında sohbet ediliyordu. Birkaç ay önce yazmış olduğu ilahinin:

*Ufkumuzdan güneş doğdu
Nefsin karanlığın boğdu
Hidâyet Hâdî'den oldu
Gelin dostlar bize gelin*

dörtlüğünü okuyorlardı. O gün, gözleri dolarak; “*Hidayet Hâdî’den oldu/ Gelin dostlar bize gelin*” mısralarını tekrarlamıştı. Yine o zaman Farsça manzum tarikat silsilesine kendi ismini mütevazı bir şekilde dahil etmişti. Kendini seven gerçek dostlarına seslenerek bu ilahiyi manevî bir mesaj olarak dile getirmiş; tasavvufî manada “gel çağrısı” yapmıştı.

Ufuktan doğan güneş, ilâhî kudretin aydınlığı, elhamdülillah, kıyamete kadar sönmeyecektir. Dîvân’ı ve diğer yadigarları okundukça, temelini attığı, şimdi bir vakıf medeniyeti olarak inşâ edilen eserleri temaşa edildikçe, onun ismi çağlardan çağlara aktarılacaktır. Örnek ve önder bir insan olarak her zaman gönüllerde yaşayacaktır.

Bu güzide eser üzerinde, şimdiye kadar çalışma yapan ilim adamlarımıza ve yazarlarımıza bu vesile ile tekrar teşekkür ederken, yeni düzenlemelerle bu eseri yayına hazırlayan, Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ ve Prof. Dr. Ali YILMAZ Beylere kalbî şükranlarımı sunarım.

Bu güzel eseri en kıymetli bir hediye kabul edip, okuyan ve okutanları, okuduklarını gönüllere nakşedenleri, teknik hazırlığında, yayımlanmasında ve basımında emeği geçen kardeşlerimi tebrik ederim.

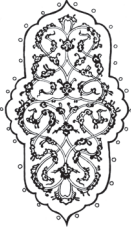
En kalbî muhabbetlerimle...

14 Temmuz 2006

H. Hamidettin ATEŞ

Mütevelli Heyet Başkanı

Önsöz

Dîvân'ı Yeniden Yayınımlarken

İnsanlara kelâm nimetini ihsan eden Cenâb-ı Hakk'a hamd ve sözlerin en güzelini söyleyip bütün insanlığa en güzel örnek olarak gönderilen Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) Efendimiz'e salât ü selâm olsun.

Eskilerin tabiriyle, "Beyanda sihir vardır." denilmiştir. Şiir ise kelâmın en çok beyan ifade eden türüdür. Bizim köklü tarihimizde insanların en çok tercih ettiği ifade tarzı da şiir olmuştur. Bu ifademizle sadece lirizm ifade eden şiirleri kastetmiyoruz. Kur'ân-ı Kerîm tecvid, tefsir, hadis, kelim, fıkıh, ahlak, târih, vs. bir çok ilim dalında bile didaktik = öğretici mahiyetteki nice eserler de manzum olarak yazılmışlardır. Bu bakımdan şiir daima insanlara hoş gelmiş, dinleyip ezberlemesi kolay olduğu için de daha çok tercih edilmiştir.

Daha geniş kitleler tarafından benimsendiği için hemen her konuda şiir tercih edilegelmiştir. Bu bakımdan tâ Orta Asya'dan bu yana ecdadımız ilimde ve tebliğde, duygu ve düşüncelerini aktarmada nazmı önde tutmuşlardır. Nitekim ecdadımızın Ahmed-i Yesevî'den itibaren bulundukları her coğrafyada ve yaşadıkları her asırda halkın tasvibini kazanmış nice şairleri bulunmuştur. Bu gelenek ister tasavvuf yolunu benimseyen gönül erenleri tarafından isterse daha çok şiiri sadece sanat için kullanan şairler tarafından olsun her asırda devam etmiştir.

Anadolumuz'da tasavvuf yolunun yaygın tarikatlarında da şiir hep ön planda olmuştur. Mevlânâ'da ve daha sonra oluşan Mevlevîlikte şiir

daima tercih edilmiştir. Yunus Emre başta olmak üzere hece veznini çokça kullanan halk edebiyatı ile aruzu benimseyen ve bu vezinle yüzlerce dîvân oluşturan şairlerimizin eserleri toplumun hemen her kesiminde elden ele dolaşmıştır.

Tarikatlar arasında en çok şubesi olan Halvetiye Tarikatı'nın şairleri ve onların meydana getirdiği manzum eserler de hep ilk sırada olmuştur. Özellikle Anadolu'da asırlar ilerledikçe kırka yakın kola ayrılan bu tarikatın her bir şubesinde sayısız şairler yetişmiştir. Niyâzî-i Mısırî, Dede Ömer-i Rûşenî, İbrâhîm-i Gülşenî. Salâhaddîn-i Uşşâkî, Aziz Mahmûd-ı Hüdâyî, İsmail Hakkî-i Celvetî, İbrahim Hakkî-i Erzurumî, Sun'ullâh-ı Gaybî, Nakşî-i Akkirmânî, Yazıcıoğlu Muhammed vs. gibi mutasavvıf şairler yanında Dîvân edebiyatının dîvân sahibi bir çok ismini de düşündüğümüzde şiirin ne kadar önem kazandığı ortadadır.

Her ne kadar aruz vezniyle yazılan dîvân şiirinin ve hece veznini tercih eden halk ve tekke şiirinin yerini 20. asırdan itibaren bu iki vezni de kullanmayan ediplerin serbest şiirleri yer almışsa da geleneğin birden bire yok olduğunu söylemek de doğru olmaz. Tanzimattan sonra Batı edebiyatına yönelişin neticesi olarak edebî türlerde ve bunların muhtevasında değişimler olsa da, dîvân şiirini devam ettirip tasavvuf ve tarikat neşesiyle eserler veren değerli şairlerimiz her zaman olmuştur. İşte bunlardan biri de yirminci asırda yaşamış manzum ve mensur eserler vermiş, aynı zamanda bir Dîvân sahibi de olan mutasavvıf şairimiz Osman Hulûsî Efendi'dir. O Nakşî şeyhi olmakla birlikte Divân'ı olan nâdir şairlerdendir. Çünkü yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bünyesinde şairleri en çok olan tarikat Halvetîlik ve onun şubeleridir. Nakşîler arasında da Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî başta olmak üzere şair olan şeyhler vardır. Salâhî gibi Uşşâkî olduğu hâlde aynı zamanda Nakşî şeyhi olarak irşat görevinde olanlar bulunduğu gibi, mahlası Nakşî olmasına rağmen Halvetî olan şairler de vardır. Ancak diğer tarikatlarla mukayese edildiği zaman Nakşîlikte şairlerin daha az olduğu da bir gerçektir.

Son asrın Nakşibendî şairlerinden olan Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (1914-1990), hece ve aruzu birlikte kullanması hasebiyle bir bakıma Yunus Emre ve Niyâzî-i Mısırî gibi üslûbu olan mutasavvıf bir şairdir. O şiirlerinde bazen seher vakitlerinde cûşa gelen dağdan, taştan;

göl ve bülbül den; âşıklardan ve gönül erenlerinden söz eder. Bazen de, şariat, tarikat, marifet, hakikattan bahseder. Tevhîd-i Bârî'yi anlatan tevhîd manzumeleri yanında münâcatlarıyla yalvarıp yakarıp O'na iltica eder. Bunun yanında Habîbullâh ve Habîb-i ezeli olan Hz. Peygamber Efendimiz'e en güzel na'tlarla hitab eder; ona olan sevgisini ve hayranlığını, onun beldesine olan hasretini, ahirette ise kendisinden beklediği şefaati dile getirir.

Hulûsi Efendi, Dîvân'ında nefis terbiyesinden, güzel ahlaktan, gönül yapmaktan, insanlara hizmet etmekten, büyüklerin yolundan gitmekten, hoş geçinmekten, kimseyi incitmeyip incinmemekten, güler yüzlü tatlı dilli olmaktan, birlik ve beraberlikten, dünya malını yegâne gaye edinmemekten ... vs. bahsederek muhiblerine, müntesiplerine ve bütün Müslümanlara öğütlerde bulunmuştur. Bunların yanında ibâdetleri tam yerine getirmekten, zikir ve tefekkür üzere bulunmaktan bahsetmiştir. Bu hususları sadece söylemekle yetinmemiş, halkın içinde bulunup onların her türlü ihtiyaçlarını giderecek faaliyetlerde bulunarak örnek bir hayat ortaya koymuştur. Yani kısaca o, şiirleriyle, mektuplarıyla, öğütleriyle, hayır hizmetlerindeki gayretiyle, mevki-makam, zengin-fakir, âlim-câhil gözetmeden hemen her kesimle barışık yaşamının ve bütün bunların yanında Allah (celle celâluhû) ile ünsiyet kurmanın önemini vurgulamıştır.

Es-Seyyid Hulûsi Efendi, Dîvân'ında, genel olarak dîvân şairlerinin müşterek olarak kullandığı dili, bazı tabirleri, edebî mazmunları da kullanmaktan çekinmemiştir. Bu kabil tabirleri ilk akla gelen anlamlarıyla değil mecazî manalarıyla anlamak lazımdır. Onun şiirinde geçen bir takım şarap, mey, sâkî, meyhâne, kadeh, aşk, âşık, ma'sûk, saç, kakül, dudak vs. kelimeleri çoğunu günlük konuşmalarımızda kullandığımız sözlük anlamlarıyla değil, Dîvân edebiyatında ve tasavvufta kullanılan manalarıyla anlaşılmalıdır. Çünkü bu kelimelerle ilâhî aşk, Kevser şarabı, mürşit, cami, tekke, vahdet, kesret gibi tasavvuf kavramları kastedilmiştir. Nitekim :

Bize mey kısmet edip sundu nasîb-i ezeli

Gösterip gün yüzünü anda Habîb-i ezeli

derken burada sunulan mey'den ilâhî bir neş'e ile Ezelî sevgiliden de Hz. Peygamber veya Cenâb-ı Hak anlaşılmalıdır. Yine şu misalde geçen Dest-i sâkî'den maksat mürşit; safî şarâb ise onun verdiği nasihatlar olduğu ikinci mısradaki sûfî kelimesinden anlaşılmaktadır:

Dest-i sakiden alıp safî şarâbı içegel

Sûret-i hâle nazar eyleme sûfî içe gel

Nitekim böyle misallere Dîvân'da çok rastlanacaktır. Bu konuya burada daha fazla girmeyeceğiz.

Hazırlamış olduğumuz Hulûsî Efendi Dîvânı'nın bu yeni baskısında dikkat ettiğimiz hususları ise kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Dîvân'daki gazeller, mesnevîler, kıt'alar, rubâîler ve müfredler hepsi ayrı ayrı kendi gruplarında numaralandırılmıştır.
2. Genel olarak gazellerin aruz kalıpları belirtilmiştir. (Dîvân'ın bu baskısında sırasıyla 466 gazel, 18 mesnevî, 40 kıt'a 195 rubâî, 470 müfred ve 91 mısra bulunmaktadır.)
3. Mahlas olarak kullanılan Hulûsî ile Karîbullah, Hakkî Baba ve diğer isimler siyah yazılmıştır.
4. Şiirlerde geçen bazı Arapça ve Farsça ibarelerin tercümeleri ekler bölümünde verilmiştir.
5. Önceki baskıda yer almayan bazı gazeller ilave edilmiştir.
6. Önceki baskıda yer alan bazı tertip hatâları düzeltilerek asıl metne sâdık kalınmıştır.
7. 4. baskı için redaksiyon heyetinin görüşleri alınarak gerekli görülen tashihler ve metin tamirleri yapıp bu eklemeler [] işaretleri arasında gösterilmiştir.

Şairin gönül dünyasından süzülüp gelen, adetâ anlayabildiğimiz kadarıyla onun duygu, düşünce ve tefekkür dünyasından bize hediye olarak sunulmuş birer gül demeti gibi olan Dîvân'daki şiirlerin anlaşılması belki ilk bakışta bize zor gelebilir. Ancak Hulûsî Efendi bu eseriyle bize

geleneksel tasavvufî edebiyatımızın ve dîvân şiirimizin güzel bir misalini hâtıra olarak bırakmış bulunmaktadır. Edebiyatımızı sevenler için bunları anlamaya çalışmak, onun vermek istediği nasihatlarla uygun bir hayat tarzı sürdürmek de bizlere düşen bir vazife olsa gerektir.

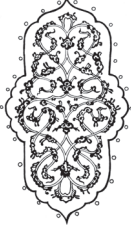
Bu çalışmaya bizleri teşvik eden; Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı **H. Hamidettin Ateş Efendi**'ye bu vesileyle teşekkür ediyoruz.

Ayrıca elinizdeki 5. baskıyı yayına hazırlarken görüşlerini aldığımız Prof. Dr. Nihat Öztoprak başkanlığındaki Prof. Dr. Sebahat Deniz, Doç. Dr. Ömer Zülfe, Doç. Dr. Üzeyir Aslan'a katkılarından dolayı teşekkürü bir borç biliriz.

Cenâb-ı Hakk'tan cümlemizi razı ve hoşnut olduğu kullarından eylemesi temennisiyle sizleri eserle baş başa bırakıyoruz.

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ - Prof. Dr. Ali YILMAZ

Biyografi

Es-Seyyid *Osman Hulûsi Ateş Efendi* (k.s.)

Divân'ı, Mektûbât'ı, Hutbeleri ve ölümsüz eserleriyle, bağlılarının, sevenlerinin can kulağına hakikat sesini fısıldayıp; fikrini, zikrini, zihnini, sohbetini ve inancını, suyun sehaveti, güneşin şefkati misali toplumun istifadesine sunmuş olan bahtiyarlardan biri de; Darendeli, Şeyhzâdeoğullarından, mutasavvıf, şair, Es-Seyyid Osman Hulûsi Ateş Efendi'dir.

Yaptığı hizmetlerle gönüllerde değerli bir yere sahip, asrımızın önemli sûfilerinden olan, Osman Hulûsi Efendi, büyük bir gönül insanı olarak göze çarpar.

Osman Hulûsi Efendi, babası Şeyhzâdeoğlu sülalesinden Hasan Feyzî Efendi vasıtasıyla Hz. Hüseyin (r.a.)'e ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e, yine annesi Fatıma Hanım kanalıyla da meşayihden Tâceddin-i Veli (k.s.) vasıtasıyla Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ulaşan 36. kuşaktan asil bir "Seyyid"dir. 12. kuşaktan da "Somuncu Baba" namıyla ma'rûf Şeyh Hamîdüddin-i Veli (k.s.)'nin torunudur.

Muhammed Mustafâ'dır cedd-i pâki

Hulûsî bunların hep pâ-yı hâkî

şeklindeki mısraları onun nesli pâkini ifadesidir.

Osman Hulûsî Efendi'de küçük yaşlarda olgunluk belirtilerine örnek olarak şöyle bir olay nakledilir: *"Bir gün yolculuk esnasında babasının 'Oğlum, bir dal kes de bana ver.' demesi üzerine, Osman Hulûsî Efendi defalarca bir ağaca yaklaşmış, o ağacın Allah'ı zikrettiğini görünce kesememiştir. Babaları da 'Gel evladım, anlaşıldı, sen o dalı kesemeyeceksin.' demiştir."* Daha küçük yaşta bile Allah'ı zikreden dalı kesemeyecek kadar olgun bir imana sahip olan Osman Hulûsî Efendi güzel ahlâkı, ilmi ve ilâhî aşkı her şeyin üstünde tutmuştur.

Küçük yaşlarda sohbet meclislerine de devam eden Osman Hulûsî Efendi, kemalâttaki fevkalade hâlleriyle etrafındaki insanları hayretler içerisinde bırakmış, zamanla toplum içinde sayılan ve sevilen bir şahsiyet olmuştur. 1952 yılında vefaât eden Darendeli âlim ve şair Korkmaz Hafız Hulûsî Efendi'yi şöyle tarif ediyor:

*Hazret-i Hakk bu asırda seni sultân etmiş
Hüsn-i ahlâkı Hulûsî sana ihsân etmiş*

*Almadın gerçi zâhir hocasından dersi
Okutup ilm-i ledünn fâiku'l-akrân etmiş*

*Nûr-ı vechinde yazılmış budur evlâd-ı Nebî
Cân gözüyle okuyanlar, seni cânân etmiş*

*Hâl-i hazırda Fuzûlî'liği tevîk kılıp
Şiir inşâd ile de kâmil insân etmiş*

*Fazlını, kadrini takdîr edemezler nâdân
Zâhiren insân iseler ma'nâda hayvân etmiş*

*Kim severse seni cândan, o efendim mü'min
Seni rencîde eden münkiri Süfyân etmiş*

*Çok şükür Rabb'ime, cândan severim sıdk ile ben
Bu atâyâyı bana Hâlık-ı Yezdân etmiş*

*Hakk'a binlerle şükür Dârende'yi ihyâ etti
Ehl-i tevhîdin içinden, seni kumandan etmiş*

*Seni vasf etmeğe Korkmaz'da liyâkat ne gezer
Sana karşı muhabbet anı gûyân etmiş*

1945 yılına kadar Somuncu Baba Camii İmam Hatipliği görevini devam ettiren Es-Seyyid Hatip Hasan Feyzi Efendi, Darende'deki tifo salgınına yakalanarak 1945 yılında âlem-i cemale intikal eylemişlerdir. Şeyh Hamid-i Veli Camii İmam-Hatipliği görevini bu tarihten itibaren 1987 yılına kadar Osman Hulûsi Efendi devam ettirmiştir.

Kendisi de ilim sahasında fetvaya muktedir bir seviyeye erişmiş ve verilen vehbî ilimle de bütün ilimlere vakıf olmuştur. Bu hasletlerle şeriat, tarikat, hakikat ve ma'rifet ilimlerinde derinleşmiştir. Çevresindekilerin anlattıklarına göre; "*Hüsn-i ahlâk, her kemâlin fevkindedir.*" diyerek bu sözü kendilerine düstur edinmiş ve daha büluğ çağına gelmeden kendisi de güzel ahlâkın timsali olmuştur. Daha o zamanlar müşahade makamına erişmiştir.

Babasının gayretleri ve kendi çabasıyla Arapça, Farsça ve edebiyat bilgisini ilerletmiş; bunları da şiirlerinde usta ve ahenkli bir üslup ile kullanma seviyesine gelmiştir. Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi ilme ve ilim adamlarına gereken önemi ve ilgiyi gösteren bir zât idi. İlim öğrenmeye ve kitaba olan merakı, onun çevredeki kitaplarla ilgilenmesini sağlamıştır. Bir defasında Darende'deki bir leblebicinin kıymetli bir kitabın yapraklarını satış için külâh olarak kullandığını görünce, onu almak istemiş ve cebinde yeterli para olmadığını fark edince, hemen evine dönmüş, kıymetli bir eşyasını satarak kitabı satın almıştır. İşte bu olay da onun ilme, kültüre, irfana olan tutkusunu gösterir. Yeri ve zamanı gelince evindeki eşyalarını bile satarak elde ettiği kitaplardan "*Hacı Hulûsi Ateş, Şeyhzâdeoğlu Özel Kitaplığı*"nı kurarak, önemli bir kültür hazinesi meydana getirmiştir.

Gençliğinde başlayan, ömürlerinin sonuna kadar devam eden insanlığa hizmet anlayışı, vefatından sonra da evlatları ve gönül dostları tarafından sürdürülmektedir. Bütün bu âmiller Osman Hulûsi Efendi'nin

kemal sıfatının zirvelere çıkmasına sebep olmuş, rıza, verâ ve takvâ bütün incelikleriyle tâ çocukluk ve gençlik yıllarında şahsında tekemmül etmiştir.

Daha gençlik yıllarında beldesinin her türlü problemi ile ilgilenmiş, bizâtihi kendi gayretleriyle elektrik, su, köprü ve yol gibi hizmetlerin yapılmasında öncü olmuş ve gayret göstermiştir.

Çocukluğu ve gençliğinde çok iyi bir güreşçi ve yüzücü olduğu söylenen Osman Hulûsi Efendi, babası tarafından geçimini temin etmesi için bir marangoz yanına çırak verilmiş, burada Şeyh Hamîd-i Veli Camii'nin çatısını bizzat yapacak derecede ağaç işçiliği hünerini geliştirmiştir. Ayrıca özel kütüphanesindeki kitapları bizzat ciltleyecek kadar mahir bir ciltçi ve iyi bir şîrâze örücüsü idi. Mühür kazımak, matbaacılık, dizgi, baskı gibi o zamanın önemli sanatlarında yatkın ve hünerli olduğu bilinen Osman Hulûsi Efendi'nin sanatkâr bir kişiliğe, ince bir ruh yapısına ve iyi bir estetik anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Onun bu hünerini, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu hadisine bağlılığının bir tezahürü olarak yorumluyoruz.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *“Hiç kimse el emeğiyle yediğinden daha hayırlı bir şey yemez. Allah'ın Nebisi Davud (a.s.) kendi el emeğinden yerdi.”* (Buharî, Buyû', 15.) İşte Hz. Muhammed (s.a.v.)'e olan teslimiyetinin tezahürü. Hem Hz. Rasûlullah (s.a.v.)'in soyuna mensup bir zatın hiç kimsenin artığına muhtaç olmadan yaşaması gerektiğinin işareti; hem de kendilerinin toplum hayatından kopuk değil, içtimâî hayatla iç içe bir irşad anlayışına sahip olduklarının bir göstergesi şeklinde düşünmek gerekir.

“Allah indinde amellerin en hayırlısı az da olsa devamlı olanıdır. (Peygamber de) bir işi yaparken tam yapardı.” (Ebû Dâvud, Tatavvu', 27.) hadisindeki manaya uygun olarak, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, söylediğini güzel söylemiş, yaptığını güzel ve tam yapmış, baktığına güzel nazar etmiş, böylece çevresinde hâli, kâlî ve nazarı ile gittikçe genişleyen bir sevgi ve hizmet halkası oluşmuştur.

Dolu ve meşakkatli bir hayat süren Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, hayatları boyunca İslâm'a kuvvetle yapışmış, ondan taviz vermemiştir.

Daha çocuk denilecek yaşta iken, Tarikat-ı Nakşibendiyye meşâyih-lerinden İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi (k.s.)'ye intisab etmiş ve bu maneviyat üstadının hizmetinde bulunmuştur. Mürşidi de onu çalışkanlığı, ahlâkı, fazileti, anlayışı ile zaman zaman takdir etmekten geri durmamıştır.

2 Ağustos 1969'da irtihâl eden İsmail Hakkı Toprak (k.s.) Efendi'nin birçok sohbetinde işaret buyurmasıyla manevî irşat vazifesini Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi yürütmeye başlamıştır. Hatta İsmail Hakkı Efendi (k.s.)'nin cübbe, gözlük, asa, saat, nüfus cüzdanı gibi birçok şahsî eşyaları da muhafazası için aynı zamanda manevî vârisi olması hasebiyle Hulûsi Efendi'ye intikal ettirilmiştir. Manevî değer arzeden bu kıymetli eşyalar H. Hulûsi Ateş Şeyhzadeoğlu Kitaplığı'nda özel bir bölmede muhafaza edilmektedir. Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Nakşibendî'nin Hâlidî Mürşidi'dir.

Osman Hulûsi Efendi, Hacı Naciye Hanım'la 19.02.1938 tarihinde evlenmişlerdir. Elli iki yıl süren bu mes'ud izdivaçdan geriye çok güzel hatıralar kalmıştır. Osman Hulûsi Efendi'nin muhterem zevceleri Hacı Naciye Hanım; 1940'lı yıllarda bütün memleketin yokluk içerisinde olduğu günlerde bile Müslüman-Türk ailesinin kadirşinas, misafirperverlik, cömertlik örneğini gösterip bütün güçlüklerle, zorluklara karşı fedakârlıkta bulunarak her türlü hizmete büyük bir iştiaqla gönül vermiştir. Böylelikle de Osman Hulûsi Efendi'nin hitabıyla "*Hacı Hanım*" binlerce gönül dostlarının da "*Hacı Vâlidesi*" olmuşlardır. Genelde tarihe baktığımızda önder şahsiyetlerin, ailesi, akrabaları ve etrafindakilerle tam bir uyum hâlinde oldukları görülür.

Osman Hulûsi Efendi'nin, on tane evlatları dünyaya gelmiştir. Bunlardan beş tanesi erkek, beş tanesi de kız çocuğudur.

Çocukların hepsinin doğum tarihlerini cep defterine gün, ay ve yılıyla ayrı ayrı kaydederken "*Yavrucuğum.....veladeti*" ibaresini kullanan Osman Hulûsi Efendi evlatlarına karşı çok merhametli ve latif davranmıştır.

Hepsinin İslâm'a uygun yetiştirmeleri için ellerinden gelen tüm çabayı sarfetmiştir. Hatta çocuklarına Kur'an-ı Kerim okumalarını bizâtihi ken-

disi öğretmiştir. Dinî bilgilerini ikmal etmelerini sağlamıştır. Kız çocuklarını eve gelen hanım misafirlere, erkek evlatlarını da erkek misafirlere hizmet hususunda yönlendirip yetiştirmiştir.

Çocuklarından ikisi doğduğunda, ikisi 1986 yılında geçirmiş oldukları bir trafik kazasında, bir kızı 1995 yılında, bir diğer oğlu da 2006 yılının Mart ayında vefat etmişlerdir.

Osman Hulûsi Efendi'nin 14 Haziran 1990 tarihinde vefatından sonra Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Genel Başkanı olarak yürütülecek hizmetler H. Hamideddin Efendi'nin uhdesine tevdi edilmiştir.

H. Hamideddin Efendi, Osman Hulûsi Efendi'nin arzu ettiği, ancak hayatta iken gerçekleştiremediği bir çok eseri kısa bir zaman içerisinde gerçekleştirmiştir. Vakıf hizmetlerinin yaygınlaştırılması, her türlü sosyal faaliyetin genişletilmesi için gayretler göstermiştir.

1914'te başlayan hayat yolculuğu 1990'da sona ermiş, 76 yıllık ömründe bir insanın yapması hayli güç işleri başararak gerçek âlemine göçmüş; geride büyük eserler bırakmış, sadaka-i cariyeler ihdas etmiş; bugün olduğu gibi kim bilir ilerde daha nice hayırlı işlere vesile olacak hizmetlerin temelini atmıştır.

O, gönlünü Allah sevgisiyle doldurmuş ve bu sevginin, insanı gerçek manada sevmekten geçeceğine inanmıştı. İnsanı sevmenin; insanı insan olma şuuruna sahip olgun birer kişi hâline getirmekle, kemal sahibi yapmakla, ilim ve irfan ehli olmasını sağlamakla mümkün olacağına âdeta iman etmiş bir kişiydi. O hayatının büyük bir bölümünü ilme, irfana adanarak, bizzat insanı eğiterek geçirmiş; Hak rızasını ilim, irfan ve irşadda arayıp bulmuş bir bilge kişiydi. Çok sayıda ilim ve irfan hizmetinde bulunmuştu. Bu işlere verdiği önemin bir belirtisi de kendisinden sonra da onun eğitiminden, rahlesinden, dersinden meşk almış kişilerin onun yolundan gitmiş olmalarıdır. Onlar onun istediği şekilde şu anda olduğu gibi ilerde de nice ilim ve irfan yuvaları kuracak ve onun ruhunu şâd edeceklerdir.

En büyük cihad olan nefisle mücadelede mutasavvıflar büyük bir önem vermişlerdir. Tasavvufta kişilerin fert fert eğitimi ve terbiyesi çok önemlidir. Bu iş ise en başta nefis terbiyesiyle mümkündür.

Gerçek ilim, gerçek irfan kişiyi Allah’a, Yaratan’ına götürmeli; O’nu bilmek de O’nunla olmayı gerektirmelidir. “*Olmuşdur*” redifli gazelindeki şu beyitte Hazret, bu hususu dile getirmektedir:

*Sana ârif olan ilm ile irfânı n’ider sensiz
Senin lütfunla dil-gûn olduğum irfânım olmuşdur*

İlim, irfan ve hakiki ilim Hak mektebinden okunmalıdır. Burada okuyan da fenâfillah mertebesine yükselir. İlim-irfan tahsil etmeyenlerin sonu hüsrandır; dosttan, meclisten ayrı kalmaktır. Gerçek ilim aşkla olur, aşk okumakla bitmez, bilmekle de tükenmez. Allah âşıkları aşk kitabını okudukça ilim erbabı olurlar. Cehâlet, genel manada insanı inkara kadar götüren bir hastalıktır. İlim ve irfan ehli olmayan kişi ne olursa olsun faydalı olmayacak, gayretleri boşa gidecektir. İlmi ile mağrur olanların Hakk’ı tanımaktan gafil olacaklarını Es Seyyid Osman Hulûsi Efendi çeşitli mısralarında dile getirmiştir.

Kur’an ve sünnete göre iyi insan, insanlara faydalı olan, onlara güzel davranan, salih amellerde bulunan; bütün davranışlarında doğruluktan ayrılmayan; insanlara iyiliği emredip, kendisini unutmayan; kötülüğü iyilikle savan; kendisi için istediğini, kardeşi için de arzulayan; kendi kusurlarıyla meşgul olup, başkalarının dertleriyle ilgilenen, kimsenin gönlünü kırmayan ve kırılmayan bir kimse düsturunu hayatına nakşeden Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, Divân’ında bu hususu Yunus’u hatırlatan şu mısralarla anlatılmıştır:

*Sakin nefsine uyup bir cân incitmeyesin
Hüsn ü edebi koyup, bir cân incitmeyesin*

*El ile döğseler de dil ile söğseler de
Bin kez incitseler de bir cân incitmeyesin*

*Hepsi kardeşlerindir yolda yoldaşlarındır
Hâlde hâldeşlerindir bir cân incitmeyesin*

*Beyhûde cânın sıkıp insanlığından çıkıp
Dil Ka’besini yıkıp bir cân incitmeyesin*

Aşk; candan geçmek, dünyayı, gönülden çıkarmak, posttan dosta, gülden küle yönelmektir. Kısaca Hakk'ın gerçek kulu olmaktır.

Osman Hulûsî Efendi, bu teslimiyeti şu mısralarıyla veciz bir tarzda anlatmıştır:

*Gönül cândan geçer, yârdan geçilmez
Cihânı terk eder yârdan geçilmez*

*Şol Edhem oğlunun ettiği gibi
Kamu vardan geçer yârdan geçilmez*

*Eğer yâr oldun ise sen o yâra
Ko gayrı kâr u var yârdan geçilmez.*

Osman Hulûsî Efendi, tebliğ için bir vasıta olarak kullandığı şiir ile tesirini daha devamlı ve müessir kıldığı gibi, vezni ve formlarıyla artık sonu geldi denilen klasik edebiyatımızın, her türlü menfiliklere rağmen günümüzde de yaşayabileceğini bilfiil ve olanca kuvvetiyle ortaya koymuş, bunun da en iyi şekilde İslâm kültürüne hakkıyla vakıf olmakla ve tasavvufu bilmekle, hatta yaşamakla mümkün olabileceğini bizlere göstermiştir. Divân'ı son devrin en mühim eserlerindendir.

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî her bakımdan edebiyatın mahsulleri içinde ele alınacak özelliklere ve değere sahiptir.

Çoğunluğu aruzla yazılmış ve gazellerden ibaret şiirlerin meydana getirdiği Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî'de hece ile yazılmış 60 kadar manzume ile on kadar müstezadın da yer aldığı görülmektedir. Bunlar arasında aruzla yazılmış ve aşktan bahseden gazellerde Fuzulî ve Niyaz-i Mısırî ifade ve edası, hece ile yazılmış olanlarda ise Yunus Emre tesiri açıklıkla görülmektedir. Bu bakımdan Osman Hulûsî Efendi'yi günümüzde bir Yunus muakkibi saymak mümkündür. Hatta bu vadiye daha çok eser vererek, daha başarılı manzumeler ortaya koymuş ve bilhassa günümüz nesillerinin karşı karşıya olduğu, eski kültürümüzle aramıza yerleştirilmiş olan dil engelini aşması yolunda da diğer kıymetli faaliyetleri gibi pek semereli himmetleri olmuştur.

İşte tasavvufî Türk edebiyatı çerçevesinde yazdığı şiirlerini “Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî” adıyla bir araya getiren Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi, bizzat kendisinin gözetiminde, Muhyiddin Tütüncü’ye Arap harfleriyle kaleme aldırılmıştır. Sonra bu eserin geliriyle Darende’ye 200 yataklı bir hastane yapılması için, eserin birinci baskısı 1986 yılında, İstanbul’da XIII+351 sayfa hâlinde basılmıştır. Daha sonra da 1997 yılında bir komisyon tarafından hazırlanarak iki cilt hâlinde vakıf yayını olarak bastırılmıştır.

İkinci baskıyı Yard. Doç. Dr. M. Muhsin Kalkışım, Arş. Gör. Lütfi Alıcı, Arş. Gör. Ahmet Yenikale’den oluşan komisyon yayına hazırlamıştı.

Dîvân’ın 3. baskısı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Mehmet Akkuş ve Prof. Dr. Ali Yılmaz tarafından yayına hazırlanmıştır.

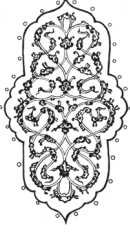
Eserin orijinal el yazma nüshası H. Hulûsi Ateş, Şeyhzadeoğlu Özel Kitaplığı’ndadır.

Mektûbât-ı Hulûsî-i Dârendevî ömrü boyunca ilim tahsil edip, irşad hizmetini kendisine yol olarak seçen Osman Hulûsi Efendi’nin mektupları bu konunun son örneklerindendir.

Şeyh Hamid-i Veli Camii Minberinden Hutbeler adlı eseri; Osman Hulûsi Efendi’nin, 1945 yılında babasının vefatından sonra başlayıp 1987 yılında emekli oluncaya kadar sürdürdüğü 42 yıllık imam hatiplik görevi çerçevesinde îrad etmiş olduğu hutbeleri kapsamaktadır.

Bu eserler 1986 yılında kendi adıyla kurmuş olduğu Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı tarafından neşredilerek, insanlığın istifadesine sunulmuştur.

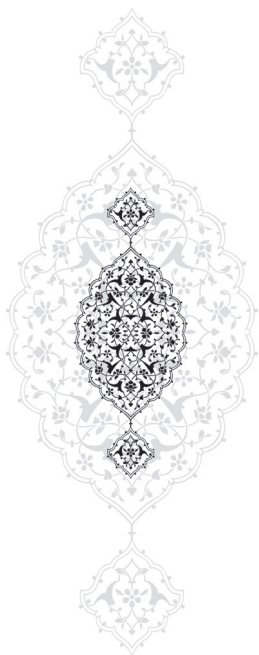

Bibliyografya

- Akgündüz, Ahmed, **Arşiv Belgeleri Işığında Somuncu Baba ve Neseb-i Âlîsi**, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.
- Akgündüz, Ahmet / Öztürk, Said / Baş, Yaşar, **Darende Tarihi**, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2002.
- Akkuş, Mehmet, **Osman Hulûsi Efendi'nin Mektubâtı**, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yay., Ankara, 1997.
- Aksoy, Hasan, **Osman Hulûsî Efendi Hazretleri'nin İlme Verdiği Değer ve Önem**, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yay., Ankara, 1997.
- Alıcı, Lütfi, **İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendi Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri**, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2001.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî** (Hazırlayanlar: M. Muhsin Kalkışım/Lütfi Alıcı/Ahmet Yenikale), Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1997.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî**, 1. Baskı, İstanbul, 1986.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Mektûbât-ı Hulûsî-i Darendevî**, (Haz. Mehmet Akkuş), Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, Ankara, 1996.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Seçme İlahiler (Cep Dîvânı)**, 5. Baskı, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2002.
- Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, **Şeyh Hamid-i Veli Minberinden Hutbeler** (Haz. Resul Kesenceli), Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Yayınları, Ankara, 2000.

- Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Rehber Yay, Ankara, 1997.
- Devellioğlu Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2000.
- Eraydın, Selçuk, *Merhum Hulûsî Ateş'in Edebi Cephesi*, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Vakfı Yay., Ankara, 1997.
- Güngör, Zülfiyar, *Hulûsî Darende'î Dîvânı'nda Hz. Muhammed*, 21 Haziran 2003 III. Darende Somuncu Baba Hulûsî Efendi Kültür Etkinlikleri Tebliğ Metni.
- Pakalın, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, M.E.B. Yay., İstanbul, 1993.
- Pala, İskender, *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2000
- Palakoğlu, İsmail, *Çağımız Mutasavvıflarından Es-Seyyid Osman Hulûsî Ateş'in Hayatı Eserleri ve Tasavvuf Anlayışı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 1998.
- Palakoğlu, İsmail, *Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin Edebi Cephesi*, Somuncu Baba Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 6, Eylül 1995.
- Palakoğlu, İsmail, *Gönüller Sultanı, Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi*, Visan Yay. Ankara 2005.
- Sağlam, Raziye, *Gülşenin Solmayan Gülü*, Nasihat Yay., Ankara 2006.
- Sağlam, Raziye, *Gül Kokusu*, Nasihat Yay., Ank, 2006.
- *Sahabeden Günümüze Allah Dostları*, Şule Yayınları, İstanbul 1994.
- *Somuncu Baba, Hulûsî Efendi Kültür Etkinlikleri*, (Yay. Haz.: Musa Tektaş), Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yay., Ankara 2001.
- Sundal, Fatma, *Tarih ve Toplumsal Bilinç Önünde Hulûsî Efendi*, Somuncu Baba ve Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Sempozyum Tebliğleri, Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi Vakfı Yay., Ankara 1997
- Şeyh Hamid-i Veli (Somuncu Baba), *Tuhfetü'l İhvan 40 Seçme Hadis-i Şerif Meali-İzahı* (Terc. M. Şeyhmus Alkaç), Yayıncılık Mat., İstanbul, 1977.
- Tektaş, Musa, *Bülbülün Kırk Türküsü*, Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2001.
- Tektaş, Musa, *Muhabbet Gülleri*, Nasihat Yay., Ank, 2006.
- Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Marifet Yay, İstanbul, 1995.
- *Yeni Tarama Sözlüğü*, (Haz: Cem Dilçin), Ankara, 1983.
- Yılmaz Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, İstanbul, 1992.

Harfü'l-Elif

-1-

1. Gönül nefesine hâkim oluben eyle zafer peydâ
Ziyâsı kalbi rûşen kılmağa et bir kamer peydâ
2. Bu göz ile görölmez rû'yet-i dildâre ey gönlüm
Edegör bir bakışda dostu görmeğe basar peydâ
3. Gönül pasın silip at cümle pâk olsun için dışın
Hakâyık gevherine et derûnunda makarr peydâ
4. Figân ü zâr edip tâ subha dek akıt gözünden yaş
Derûnunda edegör aşk ile âh u şerer peydâ
5. Dil-i bî-mârına dermânı gözle fecr-i sâdıkda
Kamu derde devâlar bahş olur vakt-i seher peydâ
6. Oturtub ey gönül tahta o Yûsuf meh-likâyı çün
Erişdirsın hemen Ya'kûb-ı zâra bir haber peydâ
7. **Hulûsî** ismini yâd etmeğe ihvân u yârânın
Fenâ dârında et sen kudretince bir eser peydâ

-2-

1. Ey zülf-i perî şîve-i reftâr ile bir şeb
Varımı alıp hep
Koydun beni beytü'l-hazen-i firkate tenhâ
Ey Yûsuf-ı zîbâ
2. Göz yumsam eğer gayrıdan ey şûh seni görsem
Hâlin nice bilsem
Tîr-i sitemin eyledi bu sînemi gör tâ
Zenbûr evi âsâ
3. Hâk-i derine yüz sürerek eylesem âhı
Görsem yüzü mâhı
Mecnûn-sıfât boynuma zincîr urup ammâ
Varsam sana Leylâ
4. Bûlbülleri nâlânım ile vakt-i seherde
Koydum bu haberde
Ruhsârın anıp vaslını etdikçe temennâ
Ey şûh-ı dil-ârâ
5. **Hulûsî'**yi bezminde sezâ-yı niam eyle
Lutf u kerem eyle
Tek aç yüzünü varını hep eyle de yağma
Ey dîdesi şehlâ

-3-

1. Ey yârânlar kılın duâ düşdüm ben yârimdan cüdâ
Kavuşdursun bizi Hudâ vâ hasretâ vâ firkatâ
2. Çıkdım vatandan gurbete düşdüm belâ-yı mihnete
Dayanılmaz bu hasrete vâ hasretâ vâ firkatâ
3. Vasl ile gülmedi yüzüm hasretle kan ağlar gözüm
Derd ile mahvoldu özüm vâ hasretâ vâ firkatâ
4. Düşdüm sivânın dâmına eremedim encâmına
Dostun visâl-i kâmına vâ hasretâ vâ firkatâ
5. Özle **Hulûsî** yârını terk eyleyip ağyârını
Bulmaz isen dildârını vâ hasretâ vâ firkatâ

-4-

1. Gâhî çeker cefâyı gâhî sürer safâyı
Gâhî düşüp firâka sûzân olur olur yâ
2. Gâhî izini izler gâhî visâlin özler
Gâhî o teşne gözler giryân olur olur yâ
3. Gâhî verip visâli gâhî açar cemâli
Gâhî hayâli dilde cevân olur olur yâ
4. Nigâh edince hâle tâlib olur visâle
Gâhî bakıp cemâle hayrân olur olur yâ
5. Uşşâkı gam çekip de âh eyledikçe yârı
Agâh olup bu hâle handân olur olur yâ
6. Ey dil ferâgat eyle terk eyleyip fenâyı
Fakr ile fahr edenler sultân olur olur yâ

3- Vezni: Müste'îlün- Müste'îlün- Müste'îlün- Müste'îlün

4- Vezni: Me'ûlü-Fâilâtü- Me'ûlü-Fâilâtün

7. Muhyî bu meyhânedede kendin yitirmiş olsan
Bezm-i Ezel'de cânın mihmân olur olur yâ
8. Çek ey gönül cefâsın yârın vefâsın umma
Bir gün o da bu hâle pişmân olur olur yâ
9. Ey dil vefâsız olma terk eyleyip de yârı
Yârın cefâsı bir gün ihsân olur olur yâ
10. Bir zerre lutf-ı Hak'la hûrşîd olur cihâna
Bir katre yüz bin olup ummân olur olur yâ
11. Gülzâr-ı hüsne karşı bülbül edende zârı
Ârzûsu vasl-ı gülken hicrân olur olur yâ
12. Bir gün atar da tîr-i müjgânı kasd-ı câna
Nâgâh **Hulûsî** cânın kurbân olur olur yâ

-5-

1. Mücrim günâhkârım şehâ yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ
İhsânı kıl eyle atâ yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ
2. Sensin bizim ilâhımız iki cihân penâhımız
Artdı cürm ü günâhımız yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ
3. Ayıbların Settâr'ısın mücrimlerin Gaffâr'ısın
Âlemlerin Hünkâr'ısın yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ
4. Arz u semâ ins ü melek tuyû u vuhş suda semek
Senden dilerler hep dilek yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ
5. Bakma şâhım noksânıma cürmü büyük isyânıma
Verme hâlel îmânıma yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ
6. **Hulûsî** bâbında gedâ ihsânını ister şehâ
Sensin kerem-kân-ı sehâ yâ Rabbenâ va'ğfir lenâ

-6-

1. Ey dil yürü zâr eyle kim zârın nice bir zâr ola
Aç gözünü dîdârı gör bu uykudan bîdâr ola
2. Ölmeden öndin bul memât hayy ol içip âb-ı hayât
Hem ol ki mahv-ı mahz-ı zât cân vâkıf-ı esrâr ola
3. Dil vuslata nâil olup cânâna cân vâsıl olup
Her matlabin hâsıl olup hârın gül-i gülzâr ola
4. At varlığı varı n'iden ko ârını ârı n'iden
Bul yârı ağyârı n'iden her dem enîsin yâr ola
5. Âşıksan özle yârını terk edip âr u varını
Sa'y eyle bul dildârını kim manzarın dîdâr ola
6. Ey cân u dil dîdâra bak hem hâl ü hem ruhsâra bak
Ko gayrıyı bu kâra bak kârın meğher bir kâr ola
7. Er sâfiyâne bul safâ senden kamu olsun nümâ
Âyîne-i dildeki tâ görünen ol dîdâr ola
8. Sa'y et de ol ehl-i ferâğ arada kalmaya nizâ'
Bu sözleri et istima' hep gizliler ihbâr ola
9. Bul Hakk'a varmağa delîl görmez gözün olmuş alîl
Zikr et ki Hakk'ı cân ü dil gencîne-i esrâr ola
10. Geldin bu ile sen garîb ol bâğ-ı dost andelîb
Bu derdine bul bir tabîb zahm-ı dilin tîmâr ola
11. Nâdânla olma yek-nefes bul ehl-i Hakk'ı işte bes
Bî-keslere ol dâd-res dâd-resin Gaffâr ola
12. Bil "**alleme'l-esmâ**" nedir esmâ vü müsemmâ nedir
Hem tâc-ı "**kerremnâ**" nedir anı giyen muhtâr ola
13. Hasretle eyledim melâl gör hâlim ey sâhip-kemâl
Hulûsî'ye göster cemâl şevk ile bî-karâr ola

-7-

1. Ey yâr olmak istemedin bir lahza âşinâ bana
Hastalığım bilip derdimi eylemedin şifâ bana
2. Yolunda bezl-i cân etmek bir îd-i ekberdir
Korkarım olası bir yâr-ı bî-vefâ bana
3. Lutfuna bir lahza bu gönlümün ümîdi yok
Cevrini lutf edip eyle atâ bana
4. Duân mümkün değil ermek gedâlara
Kereminle ihsânı kıl bir bedduâ bana
5. Mecnûn gibi giriftâr-ı derd-i aşkım ey Leylâ
Duâ kıl ki ermeye nâgehân bir devâ bana
6. Cânım benimde senin emânetindir al
Tâ ki başkalarından ermeye bir kazâ bana
7. **Hulûsî**'yi hançer-i gamzen ile şehîd kıl şehâ
Rûz-ı Mahşer'de desinler şehîd-i Kerbelâ bana

-8-

1. Ey **Karîbu'llâh** yoluna kim ki cân eyler fedâ
Âkıbet mazhar düşüp esrâra oldu âşinâ
2. Ey ne hikmetdir ki ol mahmûr füsûnkâr gözlerin
Kanda baksa cân alır aldığına vermez bahâ
3. Devletin bâbında beklerler visâlin isteyü
Hîç biri yok olmadan bulmaz visâl görmez likâ
4. Kim ki la'linden senin içmezse bir katre şarâb
Hızır'a yoldaş olsa da bulmaz yine âb-ı bekâ
5. Ey ne mihrâbdır kaşın mihrâbı kim ana müdâm
Baş eğip tâât için her yan sücûd eyler ana
6. Gamze tîgıyla **Hulûsî** hastanın al cânını
Bir murâda ere kim ola sana cânı fedâ

-9-

1. Bûlbûl eyler nâle vü zâr gülizârından cüdâ
Gül de çâk etmiş girîbânın nigârından cüdâ
2. Kays'a sahrâ-yı cünûnu gezdiren Leylâ ise
Leylâ'yı zâr eyleyen kimdir ne kârından cüdâ
3. Çağlayıp âb-ı revân ummân deyü ağlar gezer
Cûş eden deryâ ne ister ya kenârından cüdâ
4. Her ne var âlemde hep Hakk'ı diler Hakk'ı arar
Nesne yok hâşâ ki ilm ü ihtiyârından cüdâ
5. Âlemin maksûdu sensin hep seni eyler taleb
.....
6. Rabbenâ ahkar kulun **Hulûsî**'nin maksûdu bu
Bir nefes kılma anı sen yâr-ı gârından cüdâ

-10-

1. Anâ Mecnûn denir ki ezber etmiş
Dilinde her nefes evrâd-ı Leylâ
2. Gözü yârın cemâlin manzar etmiş
Şuhûdu şâhidi irşâdı Leylâ
3. Açıp ders-i cünûnu etdi ta'lîm
Kitâb-ı hüsnünü üstâdı Leylâ
4. Değişmez iki dünyâya muhakkak
O kim Kays ola ede yâd-ı Leylâ
5. Muhabbet ana derler yâr ilinde
Ola Mecnûn dilin feryâdı Leylâ
6. Olursa her demin yârın gamıyla
Eder bir gün visâli şâdı Leylâ
7. **Hulûsî** yâr olup gayrı unut kim
Kala ortada ancak adı Leylâ

9- Vezni: Fâilâtün- Fâilâtün- Fâilâtün- Fâilün

10- Vezni: Mefâilün-Mefâilün-Feülün

-11-

1. Sana matlûb sensin ey dil gayrı bir söz arama
Sendedir ol görecek yüz taşradan yüz arama
2. Kendi mir'âtına nazar eylesen yârı görürsün
Cân gözünden gayrı ana açacak göz arama
3. Sıdk u ihlâs ile koy gel kapısında baş u cân
Tâ sana râm ola dilber gece gündüz arama
4. Bu yolun merdinden olup nefsinı basdın ise
Merd-i meydân-ı cihânsın gel yokuş düz arama
5. Sînene yazdınsa eğer nakş-ı hayâl-i dilberi
Gayrıya bakup **Hulûsî** var şeb ü rûz arama

-12-

1. Men sâkin-i meyhâne-i gam zâde-i aşkım
Vîrâneyim ammâ
Sâkî bana mey sun bana üftâde-i aşkım
Dîvâneyim ammâ
2. Men Rûz-ı Elest'in meyinini olalı mesti
Bir bâde-peresti
Ser-mest-i ezel câm-ı mey-i bâde-i aşkım
Mestâneyim ammâ
3. Mecnûn'u kılıp bir nazar-ı ân ile Leylâ
Pâ-beste-i sevdâ
Bildim ki yanıp nârına bir sâde-i aşkım
Pervâneyim ammâ
4. Ayılmışım ol demde ki bu âlem-i ecsâm
Yok idi serencâm
Cân vermeğe dîdârına âmâde-i aşkım
Bîgâneyim ammâ
5. **Hulûsî** anın pâyına yüz koy da olup hâs
Deryâsına gavvâs
Dal bahr-ı muhîtime de âzâde-i aşkım
Dür-dâneyim ammâ

11- Vezni: Feilâtün- Feilâtün- Feilâtün- Feilün

12- Vezni: Mef'ûlü-Mefâilü-Mefâilü-Feülün / Mef'ûlü-Feülün

-13-

1. Maksad o yârdır yârın unutma
Gayrı zünnârdır yârın unutma
2. Zikr eylesen de şükr eylesen de
Fikr eylesen de yârın unutma
3. Hayrın kusûrun hüznün sürûrun
Olsun huzûrun yârın unutma
4. Sırrına mahrem yârın bilip hem
Yâd eyle her dem yârın unutma
5. Nemrûd deyerler matrûd deyerler
Merdûd deyerler yârın unutma
6. Atîk olursun refîk olursun
Sıddîk olursun yârın unutma
7. Yârın kemendi zülf-i semendi
Boynunda bendi yârın unutma
8. Bil anı hâzır hâline nâzır
Et vird-i hâtır yârın unutma
9. Fâsık desinler fâcir desinler
Sen sâdık olup yârın unutma
10. **Hulûsî** her bâr yâdın olup yâr
Kur gizli pâzâr yârın unutma

Bu özet kitap;
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî
adlı eserden alınmıştır.
Eserin tam sürümünü için
iletişim kurabilirsiniz:

bilgi@hev.org.tr

